

Dr hab. prof. UMCS Małgorzata Podolak
Katedra Systemów Politycznych i Praw Człowieka
Instytut Nauk o Polityce i Administracji
Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS

Lublin 27 marca 2026 r.

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr. Adama Pawelczyka,
„Przywództwo polityczne w Chińskiej Republice Ludowej pod koniec
XX i w pierwszych dwóch dekadach XXI wieku. Przywództwo Jiang
Zemina, Hu Jintao i Xi Jinpinga”, Katowice 2026, ss. 353

Dysertacja napisana pod kierunkiem naukowym dr. hab. dr hab. Sebastiana Kubasa, prof. Uniwersytetu Śląskiego.

Podstawą sporządzenia niniejszej recenzji jest uchwała Rady Naukowej Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 20 stycznia 2026 r. Recenzja została przygotowana na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021 poz. 478 z późn. zm.).

Problem badawczy

Należy pozytywnie ocenić wybór tematu dysertacji. Doktorant podjął się zbadania problematyki przywództwa politycznego w Chińskiej Republice Ludowej w oparciu o rzetelną analizę sprawowania władzy przez trzech kolejnych polityków tj. Jiang Zemin, Hu Jintao oraz Xi Jinping. Należy zauważyć, że każdy z tych przywódców funkcjonował w odmiennych warunkach, zarówno na arenie wewnętrznej, jak i międzynarodowych. Te czynniki niewątpliwie wpłynęły na charakter sprawowania przez nich władzy oraz

kierunki rozwoju państwa. Pierwszy z nich Jiang Zemin (1989–2002) objął władzę po wydarzeniach na Placu Tiananmen, stabilizując państwo i kontynuując reformy gospodarcze. Wprowadził koncepcję „Trzech Reprezentacji”, modernizował gospodarkę i integrował Chiny z rynkiem światowym, utrzymując silną kontrolę polityczną.

Drugi z analizowanych polityków Hu Jintao (2002–2012) kierował państwem w okresie względnej stabilizacji. Jego przywództwo było bardziej kolektywne i konsensualne, skupione na harmonijnym społeczeństwie i zrównoważonym rozwoju gospodarczym, przy utrzymaniu autorytarnej kontroli nad mediami i społeczeństwem.

I ostatni Xi Jinping (od 2012) skoncentrował władzę w rękach jednostki, wprowadził kampanię antykorupcyjną i własną doktrynę ideologiczną, zniósł limit kadencji, a politykę zagraniczną prowadzi bardziej asertywnie. Jego styl charakteryzuje się silną centralizacją, personalizacją władzy i rosnącymi ambicjami globalnymi.

Specyfika przywództwa w Chinach wynika z połączenia kilku kluczowych elementów: dominacji jednej partii, historycznego doświadczenia silnej władzy, wpływu tradycji kulturowej oraz pragmatycznego podejścia do zarządzania państwem. W ostatnich latach widoczna jest wyraźna ewolucja w kierunku większej centralizacji i personalizacji władzy, co może mieć istotne konsekwencje zarówno dla rozwoju wewnętrznego Chin, jak i ich roli na arenie międzynarodowej.

Trudno doszukać się w literaturze przedmiotu kompleksowego opracowania dotyczącego analizy przywództwa politycznego w Chińskiej Republice Ludowej, stąd też należy pozytywnie ocenić wybór tematu przez Autora dotychczas nieopracowany w sposób wystarczający i kompleksowy na gruncie polskiej literatury przedmiotu.

Treść rozprawy

Treść rozprawy mieści się w obszarze problemowym nauki o polityce i administracji. Poziom merytoryczny rozprawy zasługuje na pozytywną ocenę. Praca składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Praca została napisana na bardzo dobrym poziomie merytorycznym w ujęciu analitycznym, z wykorzystaniem bogatego materiału empirycznego.

We wstępie Doktorant dokonał uzasadnienia wyboru i wartości podjętego tematu, zwracając uwagę na deficyt politologiczny polskojęzycznej literatury przedmiotu, która podejmowałaby kompleksowo analizę przywództwa politycznego w Chińskiej Republice Ludowej i zadeklarował uzupełnienie tej luki.

Autor przedstawił metodologię badań, zastosowane metody, główny cel pracy, główną tezę, pytania badawcze oraz hipotezy. Hipotezy i pytania badawcze są sformułowane dojrzałe, interesująco i świadczą o dociekliwości badawczej Doktoranta.

Struktura

Jak wcześniej wspomniano praca składa się z sześciu rozdziałów, które stanowią zwartą całość.

Rozdział I – Założenia teoretyczne i metodologiczne badań nad przywództwem politycznym w Chinach, ma charakter wprowadzający do zagadnień związanych z analizą współczesnego przywództwa politycznego w Chińskiej Republice Ludowej. Autor dokonuje w nim przeglądu istniejących teorii, koncepcji oraz modeli przywództwa politycznego, powstałych na przestrzeni dziejów, a także ich ewolucji w ramach nauk politycznych.

W rozdziale omówiono zagadnienia związane z pojęciem „przywództwo polityczne”, rozwój teorii przywództwa politycznego, paradygmaty we współczesnych badaniach nad przywództwem politycznym oraz modele przywództwa politycznego. Autor zaprezentował także własną definicję „przywództwo polityczne”, które stanowi kluczowy element definicyjny dla całej pracy.

Rozdział II – Historyczne i kulturowo-narodowe uwarunkowania chińskiego przywództwa politycznego, stanowi podstawowe ramy teoretyczno-analityczne pracy, ukierunkowane na zaprezentowanie zarówno historycznych, jak i kulturowych uwarunkowań chińskiego przywództwa politycznego. Celem rozdziału jest zgłębienie specyfiki przywództwa w Chinach na przestrzeni wieków, ze szczególnym uwzględnieniem okresu cesarskiego oraz republikańskiego. W rozdziale zaprezentowano zagadnienia tj. kultura polityczna Chin, ewolucja przywództwa w Chinach, filozofia i myśl polityczna – omówienie najważniejszych nurtów filozoficznych i koncepcji politycznych kształtujących, a także zaprezentowano analizę porównawczą przywódców biorąc pod uwagę czynniki wpływające na charakter przywództwa w Chinach. Rozdział kończy się podsumowaniem, w którym omówiono wzorce i determinanty chińskiego przywództwa politycznego, stanowiące punkt odniesienia do analizy współczesnych liderów – Jiang Zemin, Hu Jintao oraz Xi Jinping.

Rozdział III – Przywództwo polityczne w czasach kształtowania się reżimu politycznego Chińskiej Republiki Ludowej – przywództwo Mao Zedonga i Deng Xiaopinga

Stanowi on punkt wyjścia do analizy rządów trzech ostatnich przywódców ChRL i pełni funkcję łącznika między częścią teoretyczną, a praktyczną pracy. Analiza przywództwa Mao Zedonga i Deng Xiaopinga pozwala zrozumieć podstawy funkcjonowania współczesnego systemu politycznego Chin.

Obaj politycy, jako pierwsi przywódcy państwa powstałego w 1949 r., odegrali kluczową rolę w kształtowaniu chińskiego systemu politycznego i gospodarczego. Mao wyznaczył podstawowe ramy ideologiczne (maoizm) oraz instytucje władzy w ChRL, w tym model silnego przywództwa jednostki. Deng Xiaoping dokonał ich częściowej reinterpretacji, łącząc własną pozycję przywódczą z wdrażaniem reform gospodarczych, które do dziś kształtują funkcjonowanie państwa.

W rozdziale zaprezentowano dojście do władzy obu polityków oraz ich przywództwo polityczne w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej. W podsumowaniu rozdziału Autor dokonuje oceny ich rządów biorąc pod uwagę: politykę krajową, politykę zagraniczną, wojsko i gospodarkę.

Rozdział IV – Przywództwo polityczne Jiang Zemina

Rozdział obejmuje analizę przywództwa Jiang Zemina, który doszedł do władzy w sytuacji, gdy w Chińskiej Republice Ludowej powoli kształtował się nowy format przywództwa oparty na: kadencyjności urzędów, wyraźnej najwyższej pozycji przywódcy pod względem instytucjonalnym oraz silnej współpracy z premierem, co zapewniało równowagę w systemie władzy. Wprowadzenie kadencyjności umożliwiło również realizację pojęcia generacyjności przywództwa, przez co rozumiemy cykliczną wymianę pokoleniową na kluczowych stanowiskach państwowych.

W rozdziale zaprezentowano szczegółową analizę stylu przywództwa Jiang Zemina w odniesieniu do polityki wewnętrznej i zagranicznej, kontroli nad armią oraz gospodarki, a także jego sposobu legitymizacji władzy w ramach KPCh.

W podsumowaniu Autor przedstawi ocenę rządów Jiang Zemina według tych samych kryteriów, które zastosowano w przypadku Mao Zedonga i Deng Xiaopinga.

Rozdział V – Przywództwo polityczne Hu Jintao

Poświęcony został analizie przywództwa politycznego Hu Jintao. Hu Jintao był pierwszym przywódcą, który objął władzę w okresie, gdy mechanizm sukcesji wprowadzony przez Deng Xiaoping był już w pełni ukształtowany. Dzięki temu stał się przywódcą instytucjonalnym, osiągając najwyższe stanowiska państwowe nie dzięki zasłużonemu przodkowi ani wpływowemu promotorowi politycznemu, lecz poprzez stopniową karierę w strukturach państwowych i konsekwentne budowanie sieci powiązań – tzw. guanxi.

Rządy Hu Jintao charakteryzowały się z jednej strony dalszym wzrostem gospodarczym ChRL, utrzymaniem względnej stabilności politycznej oraz budowaniem prestiżu państwa na arenie międzynarodowej, z drugiej jednak, okres ten bywa określany jako „dekada stracona”, w czasie której narastały nierówności społeczne, nasiliły się represje wobec mniejszości etnicznych, nie wprowadzono znaczących reform politycznych, a państwo zostało dotknięte kryzysami wywołanymi przez epidemię SARS oraz trzęsienie ziemi w Syczuanie w 2008 r.

Podobnie jak we wcześniejszych rozdziałach Autor w zakończeniu zawarł ocenę rządów Hu Jintao według przyjętych kryteriów: polityka krajowa, polityka zagraniczna, gospodarka, wojsko, oraz skutki społeczne jego decyzji.

Rozdział VI – Przywództwo polityczne Xi Jinpinga

W ostatnim rozdziale przeanalizowano przywództwo Xi Jinpinga, obecnie urzędującego przewodniczącego ChRL. Analiza obejmuje okres jego dwóch pierwszych

kadencji, ze szczególnym uwzględnieniem procesu zmiany konstytucji znoszącej dziesięcioletni limit urzędowania na najwyższych stanowiskach państwowych.

Xi Jinping powrócił do silnej centralizacji władzy w rękach jednostki, a zasada generacyjności przywództwa uległa znacznemu osłabieniu. W odróżnieniu od poprzedników, Xi Jinping skoncentrował się również na budowaniu silnego wizerunku ChRL w polityce międzynarodowej, co jest integralnym elementem jego strategii rządzenia.

W sferze polityki wewnętrznej szczególną rolę odegrała kampania antykorupcyjna, która doprowadziła do wycofania z życia politycznego kluczowych przeciwników, wzmacniając pozycję Xi Jinpinga wewnątrz KPCh.

W sferze polityki globalnej Xi Jinping zwiększył aktywność Chin na arenie międzynarodowej, prowadząc politykę bardziej asertywną, choć jednocześnie strategicznie wyważoną. Narosły napięcia na linii ChRL – Stany Zjednoczone oraz ChRL – Tajwan, co podkreśla globalne znaczenie jego przywództwa.

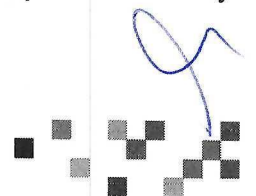
Podobnie, jak w przypadku wcześniejszych rozdziałów praktycznych, rozdział kończy się podsumowaniem i oceną rządów Xi Jinpinga według przyjętych kryteriów: polityka krajowa, polityka zagraniczna, gospodarka, wojsko oraz skutki społeczne i międzynarodowe decyzji przywódcy.

Założenia metodologiczne

Pod względem zastosowanej metodologii praca została przygotowana na bardzo wysokim poziomie. Autor w sposób właściwy postawił tezę, hipotezy cząstkowe, pytania i cele badawcze. Analiza została przeprowadzona na gruncie metod i technik badawczych właściwych naukom o polityce i administracji. Autor we wstępie określił, że *Celem pracy jest przeprowadzenie kompleksowej analizy charakteru współczesnego przywództwa politycznego w Chińska Republika Ludowa*. Realizacja tego celu opiera się na analizie przywództwa trzech kolejnych przewodniczących państwa – Jiang Zemin, Hu Jintao oraz Xi Jinping. Sprawowali oni władzę w okresie, w którym system przywództwa politycznego w Chinach, wraz z jego charakterystycznym elementem generacyjności, był już w znacznym stopniu ukształtowany.

Główna teza pracy zakłada, że strategia rządzenia kolejnych przywódców Chińska Republika Ludowa po 1993 roku istotnie odbiega od modelu reprezentowanego przez Mao Zedong oraz od praktyki rządzenia charakterystycznej dla okresu reform Deng Xiaoping. Jednocześnie sposób sprawowania władzy przez każdego z kolejnych liderów wykazuje wyraźne różnice w stosunku do jego poprzedników.

Pomimo formalnie kolektywnego charakteru systemu politycznego, wynikającego z konstytucyjnego prymatu Komunistyczna Partia Chin, przywódca polityczny pozostaje centralną postacią w strukturze władzy państwowej. Jego strategia rządzenia oraz styl

sprawowania władzy w istotny sposób determinują kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej, a także kształt dominującej ideologii państwowej

Główne pytanie badawcze brzmi: **w jaki sposób styl sprawowania władzy przez konkretnego przywódcę wpływa na kształt polityki wewnętrznej w Chińska Republika Ludowa?** Pytaniu głównemu towarzyszą następujące pytania szczegółowe:

- Jak przebiegają ścieżki awansu w strukturach Komunistyczna Partia Chin?
- W jaki sposób obowiązujące regulacje prawne warunkują funkcjonowanie przywództwa politycznego w Chinach?
- Jak kształtują się relacje pomiędzy przewodniczącym ChRL a innymi organami władzy państwowej, ze szczególnym uwzględnieniem relacji przewodniczący – premier?
- Jaki wpływ wywiera przewodniczący na funkcjonowanie Komunistycznej Partii Chin jako organizacji politycznej?
- W jakim stopniu trzej ostatni przywódcy odwoływali się do dorobku ideologicznego Mao Zedong?
- Jakie były główne założenia ideologiczne formułowane przez Jiang Zemin, Hu Jintao oraz Xi Jinping?
- Jakie cele polityczne realizowali poszczególni przywódcy oraz jakie środki wykorzystywali do ich osiągnięcia?
- Czy i w jakim stopniu zakładane cele zostały zrealizowane?
- Jakie szanse i zagrożenia dla funkcjonowania państwa wynikają z silnej pozycji przywódcy politycznego w Chinach?

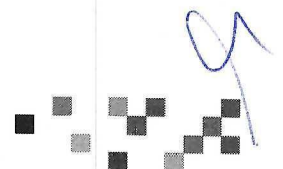
W odniesieniu do przywództwa Xi Jinping dodatkowo sformułowano następujące pytania badawcze:

- W jaki sposób kampania antykorupcyjna była wykorzystywana jako narzędzie walki politycznej?
- Jakie znaczenie dla kształtu współczesnego przywództwa miały tezy przedstawione podczas XIX Zjazdu Komunistycznej Partii Chin?
- W jaki sposób Xi Jinping buduje i manifestuje pozycję Chin na arenie międzynarodowej?

W pracy przyjęto trzy hipotezy szczegółowe, które stanowią rozwinięcie postawionych pytań badawczych:

Po pierwsze - Uprzywilejowaną pozycję w strukturach Komunistyczna Partia Chin zajmują potomkowie elit rewolucyjnych (tzw. „książątka”), przy jednoczesnym zachowaniu możliwości awansu dla osób spoza tego kręgu.

Po drugie -Urządzący przywódcy, dążąc do utrzymania swojej legitymacji władzy, są zmuszeni do ciągłego budowania poparcia wśród różnych frakcji funkcjonujących wewnątrz Komunistycznej Partii Chin.

Po trzecie- Kluczowym narzędziem umacniania pozycji politycznej przez Xi Jinping jest kampania antykorupcyjna, która – poza oficjalnym celem walki z korupcją – pełni również funkcję instrumentu eliminowania przeciwników politycznych wewnątrz partii.

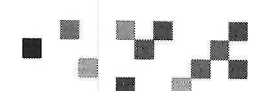
W trakcie badań zastosowano adekwatne metod badawczych, charakterystycznych dla nauk o polityce i administracji. W pracy zastosowano analizę literatury przedmiotu, w tym analizę systemową, umożliwiającą określenie miejsca przywódcy w strukturze politycznej Chin, oraz syntezę danych pozwalającą na identyfikację związków przyczynowo-skutkowych. Wykorzystano także metodę komparatystyczną do porównania przywództwa Jiang Zemin, Hu Jintao i Xi Jinping, a także analizę instytucjonalno-prawną i metodę behawioralną.

Uzupełniająco zastosowano metodę decyzyjną i genetyczną, pozwalające badać proces podejmowania decyzji oraz jego uwarunkowania historyczne. Całość oparto na triangulacji metod badawczych oraz kontekstualnym modelu badania przywódców politycznych Tima Haughtona, uwzględniającym relacje lidera z otoczeniem politycznym i społecznym.

Pod **względem formalnym** pracę ocenić należy jako staranną i poprawną. Na pochwałę zasługuje rzeczowość opracowania, wyjątkowo klarowna i uporządkowana narracja, komunikatywność tekstu. Dysertacja charakteryzuje się poprawnością terminologiczną, cechuje ją zwartość i komunikatywność. Precyzja i jasność, z którą Autor podszedł do używanych pojęć i definicji składa się w przypadku recenzowanej pracy na poprawnie stawiane myśli, zarówno w odniesieniu do tematu pracy jak i narracji. Język jest w pełni zgodny ze standardami naukowymi. Na pochwałę zasługuje poziomi edytorski pracy.

W pracy umieszczono zdjęcia, schematy i tabele co niewątpliwie wpływa na lekturę pracy. Należy podkreślić, że zostały one przygotowane starannie, są czytelne i dobrze umiejscowione w poszczególnych rozdziałach pracy.

W dysertacji zdarzają się bardzo częste przypadki stosowania określenia „kraj” zamiast kategorii politologicznej „państwo”, np. s. i in. Tymczasem w nauce o polityce nie stanowią one synonimów. Bardziej zasadne jest stosowanie pojęcia „państwo” – wyrażającego „polityczną organizację międzynarodową” oraz „podmiot w relacjach międzynarodowych”.

Baza źródłowa

Doktorant wykazał się umiejętnością doboru źródeł oraz dobrą ich znajomością, o czym świadczy nie tylko treść dysertacji, ale także syntetyczne omówienie stanu badań i literatury przedmiotu, który dokonał we wstępie.

W przygotowaniu niniejszej pracy wykorzystano szeroki zakres publikacji naukowych oraz materiałów źródłowych, umożliwiających kompleksową analizę przywództwa politycznego w Chińska Republika Ludowa.

W zakresie teorii przywództwa politycznego w polskiej literaturze przedmiotu istotne znaczenie mają prace m.in. Jerzego Sielskiego, Jerzego Wiatra, Macieja Hartlińskiego oraz Przemysława Żukiewicza. Spośród autorów zagranicznych szczególnie wartościowe są opracowania Kena Blancharda i Jamesa MacGregora Burnsa.

W obszarze historii Chin kluczowe pozycje w literaturze polskiej i światowej stanowią prace Jerzego Bayera, Waldemara Dziaka, a także Johna Kinga Fairbanka oraz Zhao Tingyanga. Analiza rządów Mao Zedonga i Deng Xiaopinga wymagała odwołania się do prac Sylwestra Wróbla oraz Jung Chang.

W badaniu współczesnego przywództwa politycznego w ChRL od czasów Jiang Zemina istotne były opracowania takich ekspertów jak Bogdan Góralczyk, Stefan Aust, Adrian Gaiges, Robert Lawrence Kuhn, John Tkacik oraz Zhao Suisheng.

Oprócz literatury naukowej, w pracy wykorzystano również inne źródła pierwotne i wtórne:

- Konstytucja ChRL oraz Konstytucja KPCh,
- oficjalne dokumenty państwowe i partyjne,
- teksty przemówień chińskich przywódców, w tym publikacje Xi Jinpinga,
- materiały prasowe, w tym publikowane przez chińskie media państwowe,
- tłumaczenia starożytnych tekstów chińskich, wykorzystane w analizie kultury politycznej

Dobór tych źródeł pozwala na rzetelną analizę przywództwa politycznego w Chinach w ujęciu historycznym, teoretycznym oraz empirycznym, umożliwiając jednocześnie ocenę jego ewolucji na przestrzeni kolejnych pokoleń liderów.

Baza źródłowa obejmuje prawie 30 stron. Wiele publikacji jest w języku angielskim i języku chińskim. Należy docenić ogromny wysiłek Autora w zebranie i uporządkowanie materiału do prezentacji tych zagadnień.

Podsumowanie

Podsumowując należy pozytywnie ocenić wybór obszaru badawczego. Na podkreślenie zasługuje wartość merytoryczna dysertacji, zdefiniowanie problemu badawczego, określenie celów, problemów, pytań i hipotez badawczych oraz opracowanie autorskiego modelu analizy w celu weryfikacji hipotez i odpowiedzi na postawione pytania badawcze. Dysertacja stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i istotnej doniosłości, zwłaszcza w warstwie praktycznej.

Autor wykazał się nowatorskim ujęciem przedmiotu analizy, bardzo dobrą znajomością literatury, dokładnością w sposobie prezentowania wniosków. Struktura rozprawy oraz jej treść pozwala na wyrażenie opinii, że Autor w odpowiednim zakresie potrafił zastosować w procesie badawczym opis, wyjaśnienie i prognozowania.

Kandydat wykazał w dysertacji ogólną wiedzę w uprawianej dyscyplinie naukowej, dowiódł również, że posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Dysertacja jest opracowaniem wartościowym merytorycznie, ma charakter nowatorski, wnosi istotny wkład w badania nad problematyką przywództwa politycznego w Chińskiej Republice Ludowej, może stanowić niejako wzorzec do prowadzenia podobnych badań w obszarze nauk o polityce i administracji.

Mając na uwadze powyższe rozważania, stwierdzam, iż rozprawa Adama Pawelczyka spełnia wymagania określone art. 187, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz. U. 2021 poz. 478 z późn. zm i w związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia naukowego doktora.

Małgorzata Podolak

